

Doctor Zhivago: ความขัดแย้งระหว่างชีวิต กับการเมือง*

สัญญาชัย สุวังบุตร

ภาควิชาสังคมศาสตร์และ

การเมือง ราชบัณฑิตยสถาน

บทคัดย่อ

เนื้อหาของ “Doctor Zhivago” ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาชนกับการปฏิวัติในรัสเซียระหว่าง ค.ศ. ๑๙๐๓-๑๙๓๐ และปัญหาความขัดแย้งระหว่างชีวิตกับการเมือง ยูรี ชิวาโก ตัวเอก เป็นปัญญาชนและเป็นนายแพทย์ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอันสืบเนื่องจากการปฏิวัติเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ แต่สงครามกลางเมืองและอำนาจเผด็จการของพรรคคอมมิวนิสต์ที่บีบบังคับประชาชนให้ก้าวเดินบนเส้นทางอุดมการณ์ทางการเมืองแห่งพรรคทำให้ชิวาโกต่อต้าน เขาปฏิเสธที่จะสละชีวิตให้แก่อุดมการณ์ทางการเมืองและพยายามต่อต้านเพื่อจะมีชีวิตอิสระ แต่ประสบความพ่ายแพ้ ชิวาโกได้เสนอความคิดว่าความสำเร็จและความชอบธรรมของการปฏิวัติจะเป็นที่ยอมรับได้ก็ต่อเมื่อการปฏิวัตินั้นสอดคล้องกับชีวิต การพยายามกำหนดกรอบการเมืองเพื่อควบคุมและบังคับสังขารชีวิตคือความล้มเหลวของการไม่เข้าใจชีวิตและเป็นความพ่ายแพ้ของการปฏิวัติ หนังสือคือเรื่องราวการต่อสู้ของปัจเจกชนที่ต่อต้านอำนาจรัฐและการเขยื้อนสิ่งๆที่เรียกว่า “อุดมการณ์แห่งรัสเซีย” ทั้งเป็นบทบันทึกประวัติศาสตร์สังคมที่สะท้อนผ่านชะตาชีวิตของปัจเจกชนซึ่งต่อสู้ดิ้นรนภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม การไหลเลื่อนของชีวิตและเหตุการณ์อันไม่คาดฝันในชีวิต

ปาสเตอร์แนคใช้หนังสือเป็นสื่อถ่ายทอดความคิดเห็นของเขากับเพื่อนร่วมชาติโดยเฉพาะปัญญาชนและประชาชนที่ต้องยอมจำนนเป็นเหยื่อของระบบ แต่ยังคงการตัดสินใจและพยายามมีชีวิตที่เป็นอิสระของตนเอง แม้หนังสือจะให้ภาพลบอันหมองหม่นของการปฏิวัติ แต่ก็สะท้อนการมองโลกในแง่ดี และการให้ความหวังของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นซึ่งหมายถึงการคาดการณ์ในอนาคตที่ว่ารัฐสังคมนิยมอาจพัฒนาก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายได้สำเร็จ “Doctor Zhivago” เป็นวรรณกรรมเรื่องเอกของโซเวียตที่สร้างความประทับใจแก่ผู้อ่านทั่วโลกทุกกาลสมัย และได้รับรางวัลโนเบลใน ค.ศ. ๑๙๕๘ “Doctor Zhivago” ถูกเผยแพร่เป็นครั้งแรกในรัสเซียใน ค.ศ. ๑๙๘๗ และเป็นหนังสือเล่มหนึ่งในจำนวน ๑,๐๐๑ เล่ม ที่สมาคมการอ่านและสมาคมนักวิจารณ์ทั้งยุโรปและสหรัฐอเมริกากระบุว่าเป็นหนังสือที่ควรอ่านก่อนเสียชีวิต

คำสำคัญ : บอริส ปาสเตอร์แนค, การปฏิวัติรัสเซีย, รางวัลโนเบล สาขาวรรณคดี

* บรรยายในการประชุมสำนักกรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘

นวนิยายของบอริส ปาสเตอร์แนค (Boris Pasternak ค.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๖๐)^๑ เรื่อง **Doctor Zhivago** เริ่มเป็นที่รับรู้และได้รับการกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในหน้านิตยสารและหนังสือพิมพ์โซเวียตหลังอสัญกรรมของโจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin) ผู้นำสหภาพโซเวียตในต้น ค.ศ. ๑๙๕๓ เป็นระยะเวลา ๒๐ ปี ที่ปาสเตอร์แนค ซึ่งเป็นนักเขียนและกวีแนวหน้าของวงวรรณกรรมโซเวียตไม่มีงานเขียนเผยแพร่ในบรรณพิภพ แต่ในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๕๔ กวีนิพนธ์ ๑๐ ชิ้น ที่นำมาจากนวนิยายเรื่อง **Doctor Zhivago** ปรากฏในหน้าวารสารวรรณกรรม “รุ่มรง” (Znamya) ของสหภาพนักเขียนโซเวียต (All-Union of Soviet Writers)^๒ และในบทแนะนำสั้น ๆ มีลายเซ็นลงท้ายของ “ผู้ประพันธ์” เขียนไว้ว่า “...หากเป็นไปได้ชีวาโกอาจจะเขียนเสร็จราวกลางฤดูร้อน (๑๙๕๔) ช่วงเวลาของเรื่องอยู่ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๐๓-๑๙๒๙ และมีบทส่งท้ายเกี่ยวกับการปกป้องปฏิวัติในมหาสงครามโลก (ครั้งที่ ๒) รวมอยู่ด้วย ยูรี อันเดรเยวิช ชิวาโก (Yuri Andreyevich Zhivago) ตัวเอกของเรื่องสั้นชีวิตใน ค.ศ. ๑๙๒๙ เขาเป็นนายแพทย์ นักคิด นักแสวงหาสัจธรรมผู้มีคุณสมบัติแห่งการสร้างสรรค์และความเป็นศิลปินอยู่ในตัว กวีนิพนธ์ที่เขียนในวัยหนุ่มของเขาจำนวนหนึ่งซึ่งถูกค้นพบท่ามกลางเอกสารและข้อเขียนจะเป็นภาคผนวกในบทสุดท้ายของหนังสือ บาง

ส่วนของกวีนิพนธ์ดังกล่าวได้นำมาพิมพ์เผยแพร่ไว้ที่นี่...”^๓

ข้อความดังกล่าวสร้างความตื่นเต้นระคนประหลาดใจอย่างมากให้กับสาธารณชนและกลุ่มปัญญาชนโซเวียต โดยเฉพาะวงวรรณกรรมโลกตะวันตก เพราะนับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๔๖ เป็นต้นมา ยกเว้นงานแปลเกี่ยวกับบทละครคลาสสิกแล้ว กวีนิพนธ์และงานประพันธ์ของปาสเตอร์แนคด้านอื่น ๆ แทบจะไม่มีปรากฏในสหภาพโซเวียต เนื่องจากปาสเตอร์แนคเป็นนักเขียนที่ถูกทางการเพ่งเล็ง ผลงานของเขามักถูกวิพากษ์โจมตีจากนักวิจารณ์หรือองค์การนักเขียนของพรรคเสมอ ขาวเกี่ยวกับนวนิยายเรื่อง **Doctor Zhivago** จึงทำให้นักอ่านและปัญญาชนจำนวนมากไม่แน่ใจว่าทางการโซเวียตจะยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์ผลงานของนักเขียนผู้ที่ได้ชื่อว่าต่อต้านแนวทางวรรณกรรมแห่งพรรคบ้างก็ไม่แน่ใจในรูปแบบของนวนิยาย เนื่องจากปาสเตอร์แนคมีงานร้อยแก้วน้อยชิ้นและงานร้อยแก้วที่มีอยู่ก็ใช้รูปแบบของร้อยกรองเป็นหลัก **Doctor Zhivago** ซึ่งปาสเตอร์แนคกล่าวว่าเป็นนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติยังทำให้นักเขียนหลายคนไม่แน่ใจว่างานประพันธ์เรื่องนี้จะแตกต่างจากงานเขียนเชิงอัตชีวประวัติเรื่อง **Safe Conduct** (๑๙๓๑) ของเขามากน้อยเพียงใดและอื่น ๆ อย่างไรก็ตามก็เหมือนกับคลื่นกระทบฝั่ง เพราะนับจากช่วงปลายฤดูร้อนระหว่าง

ค.ศ. ๑๙๕๔-๑๙๕๖ ไม่มีข่าวคืบหน้าใด ๆ เกี่ยวกับงานประพันธ์เรื่อง **Doctor Zhivago** ออกมาอีก ปาสเตอร์แนคก็ดูจะเก็บตัวเงียบ แม้เขาจะให้สัมภาษณ์บ้างในบางโอกาส แต่ก็มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับงานแปลบทละครของเชคสเปียร์ที่เขาทำเป็นส่วนใหญ่

การจัดพิมพ์ Zhivago

ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๕๗ อะเล็กซี ชูร์คอฟ (Alexi Surkov) เลขาธิการสหภาพนักเขียนโซเวียตผู้เดินทางมาอิตาลี ได้ให้สัมภาษณ์นิตยสาร **L'Unita** ของพรรคคอมมิวนิสต์อิตาลีว่า คณะกรรมการแห่งสหภาพนักเขียนโซเวียตทุกคนที่ได้อ่าน **Doctor Zhivago** แล้วต่างมีความเห็นเอกฉันท์ในประเด็นปัญหาเรื่อง “ความจริงใจของปาสเตอร์แนค” เนื่องจากเนื้อหาหนังสือมีทัศนคติต่อต้านโซเวียต อีกทั้ง “การปฏิวัติเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๗” ที่ปรากฏในเนื้อหายังมีลักษณะบิดเบือนเป็นเสมือนอาชญากรรมอันร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์วรรณกรรมโซเวียต^๔ หากจะอนุญาตให้มีการจัดพิมพ์ก็จะต้องแก้ไขปรับปรุงต้นฉบับ ปาสเตอร์แนคก็ยอมรับที่จะแก้ไข และเขาต้องการต้นฉบับที่สำนักพิมพ์อิตาลีมีไว้กลับคืน การให้สัมภาษณ์ของชูร์คอฟได้ทำให้ชาวที่เงียบหายเกี่ยวกับนวนิยายเรื่อง **Doctor Zhivago** เริ่มกระจางขึ้นและเป็นเหตุผลชัดเจน

เพียงพอที่ว่า ทำไมทางการโซเวียต จึงมีมติไม่ให้จัดพิมพ์นวนิยายดังกล่าว โดยข้อเท็จจริงแล้วปาสเตอร์-แนคได้ส่งต้นฉบับ **Doctor Zhivago** ให้สำนักพิมพ์ต่าง ๆ พิจารณาตั้งแต่นั้น ค.ศ. ๑๙๕๕ แต่ทุกสำนักพิมพ์ต่างปฏิเสธด้วยข้ออ้างที่ว่าเนื้อหาของเรื่องเบี่ยงเบนจากแนวทางวรรณกรรมแห่งพรรคและต่อต้านการปฏิวัติเดือนตุลาคม การตอบปฏิเสธและการห่วงเหนียวเก็บต้นฉบับไว้รวมถึงข้ออ้างต่าง ๆ ทั้งจากทางการพรรคและสำนักพิมพ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาของหนังสือ ทำให้ปาสเตอร์แนคตระหนักว่า **Doctor Zhivago** จะไม่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในสหภาพโซเวียต ดังนั้น เขาจึงตัดสินใจให้ต้นฉบับแก่เฟลตริเนลลี (Feltrinelli) ผู้แทนสำนักพิมพ์ของพรรคคอมมิวนิสต์อิตาลีที่แวะมาเยือนเขาที่กรุงมอสโกในช่วงฤดูร้อน ค.ศ. ๑๙๕๖ เพื่อให้หน้าต้นฉบับดังกล่าวไปจัดพิมพ์เผยแพร่ในต่างประเทศ ขณะที่ **Doctor Zhivago** ฉบับภาษาอิตาลีกำลังอยู่ในระหว่างการจัดพิมพ์ เฟลตริเนลลีถูกข่มขู่และบีบบังคับทั้งจากพรรคคอมมิวนิสต์อิตาลีและซูร์คอฟผู้แทนของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตซึ่งแวะมาเยือนอิตาลีให้ยกเลิกการจัดพิมพ์ ขณะเดียวกันเขาก็ได้รับโทรเลขจากปาสเตอร์แนคขอให้ส่งต้นฉบับคืน เฟลตริเนลลีจึงแน่ใจว่ามีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ชอบมาพากลอยู่เบื้องหลัง เขาจึงปฏิเสธที่จะส่งต้นฉบับคืนและ

ยืนยันที่จะดำเนินการจัดพิมพ์ต่อไป โดยไม่หวาดหวั่นต่อภัยคุกคามใด ๆ ดังนั้น ในราวปลายเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๕๗ **Doctor Zhivago** ฉบับภาษาอิตาลีก็วางจำหน่ายเป็นครั้งแรกในนครมิลาโน

ในช่วงเวลาอันสั้นหลังการเผยแพร่ได้เพียง ๖ เดือน **Doctor Zhivago** ก็ได้รับการจัดพิมพ์ถึง ๑๑ ครั้ง และภายในช่วงเวลาเพียง ๒ ปี นวนิยายเรื่องนี้ก็ถูกถ่ายทอดเป็นภาษายุโรปต่าง ๆ ถึง ๒๓ ภาษา ฉบับแปลภาษาอังกฤษพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกโดยมหาวิทยาลัยมิชิแกน สหรัฐอเมริกา ใน ค.ศ. ๑๙๕๘ และระหว่าง ค.ศ. ๑๙๕๘-๑๙๕๙ **Doctor Zhivago** ก็ติดอันดับ ๑ ของบัญชีรายชื่อหนังสือขายดีของ **New York Time** เป็นเวลา ๒๖ สัปดาห์ ผู้อ่านจำนวนมากไม่รู้จักรัสเซีย เมื่ออ่านแล้วก็ดื่มด่ำประทับใจ ในขณะที่ผู้อ่านอีกนับล้าน ๆ คนในโซเวียตไม่มีโอกาสได้เห็นและอ่านนวนิยายเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม **อลกา อิวินสกายา (Olga Ivinskaya)**^๕ คู่ชีวิตของปาสเตอร์แนคกล่าวในเวลาต่อมาว่า ได้มีการจัดพิมพ์ต้นฉบับภาษารัสเซียอย่างลับ ๆ ก่อนฉบับแปลภาษาอิตาลีใน ค.ศ. ๑๙๕๖ แต่เผยแพร่ในวงจำกัด เข้าใจกันว่าเฟลตริเนลลีจะเป็นผู้สั่งให้ดำเนินการ นอกจากนี้ ในระหว่างทางที่มีการส่งต้นฉบับจากอิตาลีมาจัดพิมพ์ในฮอลแลนด์ ได้มีการลักลอบนำต้นฉบับไปจัดพิมพ์โดยไม่ได้รับ

อนุญาต ด้วยจุดประสงค์ที่จะเผยแพร่ให้กับชาวโซเวียตทั้งในและนอกประเทศที่เดินทางมาร่วมงานนิทรรศการระหว่างประเทศ ณ กรุงบรัสเซลส์ใน ค.ศ. ๑๙๕๘ กล่าวกันว่าเพื่อให้สะดวกต่อการลักลอบนำเข้าประเทศ **Doctor Zhivago** ได้ถูกจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มขนาดเล็ก ๒ เล่ม และต้นฉบับดังกล่าวจะถูกแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วในตลาดมืดของโซเวียต^๖ อย่างไรก็ตาม อีก ๓๐ ปีต่อมาใน ค.ศ. ๑๙๘๗ **Doctor Zhivago** ซึ่งชาวรัสเซียส่วนใหญ่ไม่เคยได้อ่านและรู้จักแต่ชื่อหนังสือก็ได้รับการพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกในสหภาพโซเวียต และในเวลาอันสั้นก็ติดอันดับหนังสือยอดนิยมของวงการหนังสือโซเวียต

กรณีเรื่องปาสเตอร์แนค

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๕๘ ราชบัณฑิตยสถานแห่งสวีเดนประกาศให้รางวัลโนเบลสาขาวรรณคดีประจำปี ค.ศ. ๑๙๕๘ แก่บอริส ปาสเตอร์แนค ในฐานะผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมยอดเยี่ยมเรื่อง **Doctor Zhivago** การได้รับรางวัลอันมีเกียรติดังกล่าวเป็นข่าวใหญ่ทั้งในและนอกสหภาพโซเวียต และปาสเตอร์แนคนับเป็นนักเขียนรัสเซียคนที่ ๒ ต่อจากอิวาน บุนิน (Ivan Bunin) ซึ่งเคยได้รับรางวัลโนเบลเป็นคนแรกใน ค.ศ. ๑๙๓๒ สหภาพนักเขียนโซเวียตเคลื่อนไหวต่อต้านปาสเตอร์แนคทันทีด้วยข้อหาสร้างงานประพันธ์

ที่ปิดเป็นข้อเท็จจริงในการปฏิวัติเดือนตุลาคมและลักลอบส่งงานประพันธ์ที่ร้ายต่อประเทศชาติไปพิมพ์เผยแพร่ต่างประเทศ ปาสเตอร์แนคถูกขับไล่จากการเป็นสมาชิกสหภาพนักเขียนโซเวียตและผลงานของเขาทั้งหมดถูกห้ามพิมพ์เผยแพร่ในประเทศ ขณะเดียวกันออลกา อีวินสกายา คู่ชีวิตของเขาก็ถูกจับกุมขังด้วยข้อหามีส่วนร่วมเห็นเรื่องการส่ง **Doctor Zhivago** ไปตีพิมพ์นอกรประเทศ สหภาพนักเขียนโซเวียตยังเรียกร้องให้พรรคคอมมิวนิสต์ใช้มาตรการลงโทษปาสเตอร์แนค ด้วยการถอดถอนความเป็นพลเมืองโซเวียตและให้เนรเทศเขาออกนอกรประเทศ การต่อต้านปาสเตอร์แนคทำให้ปัญญาชนนอกรประเทศรวมทั้งสมาคมนักเขียนสากล (P.E.N. International) วรรณกรรมสนับสนุนปาสเตอร์แนค สหภาพนักเขียนโซเวียตจึงตอบโต้ด้วยการจัดชุมนุมเดินขบวนเรียกร้องให้รัฐบาลลงโทษปาสเตอร์แนคและปลุกระดมการต่อต้านปาสเตอร์แนคทั่วประเทศ กรณีเรื่องปาสเตอร์แนค (Pasternak's Affair) จึงนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างกลุ่มนักเขียนแนวพรรคกับกลุ่มนักเขียนเสรีนิยมและกลายเป็นปัญหาการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างโซเวียตกับประเทศตะวันตก^๗

ปาสเตอร์แนคพยายามยุติขบวนการต่อต้านเขาด้วยการเขียนจดหมายเปิดผนึกถึง **นีกีตา ครุช-**

ซอฟ (Nikita Khrushchev) ผู้นำโซเวียต เพื่อขอไม่ให้ถอดถอนความเป็นพลเมืองโซเวียตและเนรเทศเขาออกนอกรประเทศ โดยเขาจะปฏิเสธรางวัลโนเบล ขณะเดียวกันเขาก็ทำจดหมายยอมรับความผิดทั้งหมดที่ถูกกล่าวหาพิมพ์เผยแพร่ในหน้าหนังสือพิมพ์ **Pravda** ของพรรค การกระทำของปาสเตอร์แนคดังกล่าวได้ทำให้กระแสการต่อต้านปาสเตอร์แนคยุติลงและมีน้อยถึงขั้นชะงักของนักเขียนแนวทางพรรคต่อนักเขียนเสรีนิยม ต่อมาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๕๙ ครุชซอฟได้กล่าวสุนทรพจน์ในการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓ ของสหภาพนักเขียนโซเวียตด้วยการเน้นหลักการสังคมนิยม (Socialist Realism)^๘ ในการสร้างงานศิลปะวรรณกรรมและบทบาทของนักเขียนในการสร้างจิตสำนึกทางสังคมแก่ประชาชนและเป็นกระบอกเสียงของพรรค พรรคจึงต้องควบคุมและชี้แนะการสร้างสรรคงานของนักเขียนให้อยู่ในกรอบความคิดของหลักนโยบายพรรค สุนทรพจน์ของครุชซอฟจึงมีนัยว่าบรรยากาศเสรีทางความคิดที่พรรคยอมผ่อนปรนให้ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๕๖ กำลังจะสิ้นสุดลง

พลังผลักดันของหนังสือ

ในบทส่งท้ายของนวนิยาย **Doctor Zhivago** ปาสเตอร์แนคบรรยายการบุกสหภาพโซเวียตของเยอรมนีโดยไม่มีการเตือนล่วงหน้า

เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๑ ว่าการบุกโจมตีดังกล่าวได้ “ทำลายบรรยากาศความเยียบเขียบทางความคิด” เพราะรัฐบาลโซเวียตได้ผ่อนคลายการควบคุมเข้มงวดทางสังคมและยกเลิกนโยบายการจับกุมกวาดล้างตลอดจนให้สิทธิเสรีภาพแก่สื่อมวลชนและประชาชนในการแสดงออก ขณะเดียวกันก็ปลุกระดมความรักชาติและเรียกร้องการผนึกกำลังต่อสู้ศัตรู ทั้งจัดตั้งหน่วยงานโฆษณาและปลุกระดม (The Directorate of Propaganda and Agitation) เพื่อกำหนดนโยบายศิลปวัฒนธรรมให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับชั้น เพื่อชี้แนะให้ตระหนักถึงบทบาทและพันธกิจของตนในสงคราม การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางสังคมและการเมืองดังกล่าวจึงทำให้ช่วงเวลาระหว่างสงครามถือเป็นช่วงแห่งการปลดปล่อยพลเมืองโซเวียตจากอำนาจทมิฬของรัฐและทำให้เกิดการคาดหวังกันว่าเมื่อสงครามสิ้นสุดลง ประเทศจะเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่โดยระบอบปกครองแบบเผด็จการอันชั่วร้ายจะไม่หวนกลับคืนอีก กระแสความรักชาติและความหวังต่ออนาคตที่ขยายตัวทั่วประเทศจึงมีส่วนทำให้พรรค ผู้นำและประชาชนผูกพันกันมากขึ้นเพราะต่างมีเป้าหมายร่วมกันที่จะต่อสู้เอาชนะเยอรมนีในสงคราม^๙

บรรยากาศเสรีทางสังคมและการทางการเมืองภายในโซเวียตดังกล่าวได้ทำให้ปาสเตอร์แนคเกิดแรงบันดาลใจและความต้องการอย่างแรงกล้าที่

จะเขียนหนังสือที่นอกเหนือไปจาก กวีนิพนธ์และงานแปลที่เขาทำเป็นประจำ งานเขียนดังกล่าวไม่เพียงจะเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด โดยตรงระหว่างเขากับเพื่อนร่วมชาติเพื่อปลุกเร้าความรักชาติและการมุ่งมั่นเอาชนะศัตรูเท่านั้น แต่ยังต้องสะท้อนภาพของอนาคตที่ดีกว่า เมื่อมีสันติภาพเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งด้วย ความคิดและความปรารถนา ดังกล่าวได้ทำให้โครงเนื้อหาของ **Doctor Zhivago** เริ่มก่อตัวขึ้น

อย่างไรก็ตาม หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง รัฐบาลโซเวียตได้ยกเลิกนโยบายการผ่อนคลายนโยบายการเมืองและกลับมาใช้นโยบายการควบคุมปกครองอย่างเข้มงวดอีกครั้งหนึ่ง นโยบายหลักของรัฐบาลคือ การเสริมสร้างความ

แข็งแกร่งของอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อสกัดกั้นแนวความคิดจากประเทศประชาธิปไตยตะวันตก ระบบเซนเซอร์และการควบคุมประชาชนจึงถูกนำมาใช้อีกครั้ง มีการห้ามโยกย้ายและเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยและประชาชนทุกคนต้องใช้หนังสือเดินทางภายในประเทศ สถาบันการศึกษาทุกระดับต้องเน้นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการนำของพรรคคอมมิวนิสต์ การปลูกฝังแนวความคิดลัทธิมากซ์-เลนิน รวมทั้งหลักการสังคมนิยมสังคมนิยมและอื่น ๆ ปาสเตอร์แนคผิดหวังอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลจับกุม **อันนา อัคมาโตวา (Anna Akhmatova)** กับ **มีฮาอิล โซเซนโก (Mikhail Zoschenko)**^{๑๐} สองนักเขียนเรื่องนาม

ด้วยข้อหาสร้างงานประพันธ์ที่ไร้ร้ายป้ายสีประเทศชาติ ในจดหมายที่เขียนถึง **อะเล็กซานเดอร์ กลาดคอฟ (Alexander Gladkov)**^{๑๑} ในกลาง ค.ศ. ๑๙๔๖ เขากล่าวว่าเมื่อความหวังที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงสูญสลาย ความปรารถนาที่จะเขียนหนังสือของเขาได้ถูกกระตุ่นอย่างมากอีกครั้งหนึ่ง ในครั้งนี้ไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น เขาต้องเขียนงานออกมาให้ได้ เรื่องราวของ **Doctor Zhivago** ที่เป็นเพียงเค้าร่างในความคิดจึงเริ่มปรากฏเป็นตัวอักษรในปลาย ค.ศ. ๑๙๔๖ หลังจากเขาเริ่มเขียนได้ไม่นานนัก ปาสเตอร์แนคบอกเล่าให้ **อลกา เฟรเดินบวร์ก (Olga Freidenburg)**^{๑๒} ญาติสาวที่เขาสนิทสนมและผูกพันมาตั้งแต่เล็กว่า

“...พี่กำลังเขียนอะไรบางอย่างที่ลึกซึ้งและเป็นสัจธรรม นวนิยายร้อยกรองขนาดยาวเล่มหนึ่งที่เป็นงานเขียนอันแท้จริงเรื่องแรกของพี่ งานดังกล่าวไม่เพียงจะให้ภาพทางประวัติศาสตร์ของรัสเซียในช่วงกว่า ๔๕ ปีที่ผ่านมา แต่ขณะเดียวกันจะสะท้อนภาพทุกแง่มุมของเรื่องราวชีวิตอันหมองหม่น เศร้าสลดอย่างละเอียด... รวมทั้งทัศนะของพี่ต่อศิลปะ ศาสนา ชีวิตมนุษย์ และเรื่องราวอื่น ๆ อีกนับไม่ถ้วน... เนื้อหาที่ถ่ายทอดนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อพี่ พี่ไม่อาจมีชีวิตต่อไปได้อีกแม้แต่ปีเดียว หากนวนิยายที่เป็นเสมือนตัวแทนชีวิตของพี่เรื่องนี้ไม่ได้เขียนขึ้น”^{๑๓}

ในเวลาต่อมาเมื่อ ออลกา เฟรเดินบวร์ก มีโอกาสอ่าน **Doctor Zhivago** เป็นครั้งแรก เธอได้เขียนถึง ปาสเตอร์แนคและกล่าวว่า “...**Zhivago** เป็นหนังสือที่น่าเก็บไว้เป็นสมบัติมากกว่าที่จะให้อ่าน เหมือนกับผู้ชายที่ต้องการจะเป็นเจ้าของ

ตัวผู้หญิงมากกว่าจะใช้สายตามอง...”^{๑๔}

ในช่วงเวลาก่อนหน้าการเขียน **Doctor Zhivago** เล็กน้อย ปาสเตอร์แนคมีโอกาสดพบและรู้จักกับ ออลกา อีวินสกายา เป็นครั้งแรก ในกลาง ค.ศ. ๑๙๔๖ เธอเคยทำงาน

ในกองบรรณาธิการนิตยสารรายเดือน **Novy Mir** แต่ต่อมามาลาออก และยึดอาชีพเป็นนักแปลหนังสือ และกวีนิพนธ์ เธอแต่งงานกับเขาในปีต่อมา และกลายเป็นคู่ชีวิตที่ยืนเคียงบ่าเคียงไหล่กับปาสเตอร์แนคตราบจนเขาสิ้นชีวิตใน ค.ศ. ๑๙๖๐ ออลกา

เป็นแรงบันดาลใจและแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ **Doctor Zhivago** เสร็จสมบูรณ์เร็วขึ้น ลารา (Lara) ตัวละครเอกของหนังสือมีบุคลิกลักษณะหลาย ๆ อย่างที่ถ่ายทอดมาจากเธอ และกวีนิพนธ์จำนวนมากไม่น้อยที่เป็นส่วนประกอบของเนื้อหาในหนังสือ ก็เป็นการเขียนอุทิศให้เธอ หรือไม่ก็เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับเธอโดยตรง ในการให้สัมภาษณ์แก่นักข่าวอังกฤษ แอนโทนี บราวน์ เมื่อปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๕๙ ปาสเตอร์แนคได้กล่าวว่า “ออลกาคือเพื่อนคู่คิดที่ใกล้ชิด เธอมีส่วนช่วยข้าพเจ้าอย่างมากทั้งในการเขียนหนังสือและในชีวิตประจำวัน ด้วยมิตรภาพของเรา เธอถูกตัดสินลงโทษ ๕ ปีในวัยหนุ่ม ...ไม่มีลาราหรือใครแม้แต่คนเดียวลาราในวัยหนุ่ม ข้าพเจ้าได้มาจากประสบการณ์ทั่ว ๆ ไป แต่ลาราในบั้นปลายชีวิต ข้าพเจ้าบันทึกด้วยหัวใจจากเลือดและการถูกคุมขังของออลกา...”^{๑๔}

เมื่อเริ่มเขียน **Doctor Zhivago** ปาสเตอร์แนคตั้งใจจะให้ชื่อหนังสือว่า **Boys and Girls** หรือ **Picture from Fifty Years of Daily Life** แต่ระหว่างเดินเล่นกับออลกาครั้งหนึ่งเขาได้พบฝาปิดท่อที่มีตราผู้ผลิตว่า “ชีวาโก” โดยบังเอิญ ความแปลกของชื่อและความหมายที่เกี่ยวข้องกับคำในภาษารัสเซียที่ว่า “การมีชีวิตอยู่” หรือ “การคงอยู่ของชีวิต” ทำให้ปาสเตอร์แนคตัดสินใจที่จะใช้เป็นชื่อเรื่อง เนื่องจากหนังสือจะเป็นเรื่องราวว่า

ด้วยศรัทธาความเชื่อมั่นในชีวิตและการเสนอแนวความคิดที่ว่าชีวิตอยู่นอกกฎเกณฑ์ของสังคม และสิ่งที่ไม่คาดฝันสามารถอาจเกิดขึ้นในชีวิตได้เสมอ ชีวิตของชีวาโกคือเรื่องราวของปัญญาชนผู้ต่อสู้เพื่อความเป็นอิสระของชีวิต และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เขาประสบก็เป็นเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้กับชาวโซเวียตทุกคน^{๑๕}

โดยทั่วไปแทบทุกครั้งที่พบกับออลกา ปาสเตอร์แนคมักจะพูดถึงความคืบหน้าของงานเขียนและอ่านเนื้อหาให้เธอฟังเพื่อขอความคิดเห็นจากเธอ บ่อยครั้งคนทั้งสองจะอ่านเนื้อหาบางตอนหรือบางบทให้เพื่อนฝูงที่ใกล้ชิดหรือคนรู้จักเพื่อขอคำติชม ในช่วงที่เขาเริ่มเขียน **Doctor Zhivago** ชาวการเขียนนวนิยายดังกล่าวเป็นที่รับรู้กันแพร่หลายและในหมู่ผู้ใกล้ชิดหรือกลุ่มบุคคลที่ชื่นชอบผลงานของปาสเตอร์แนคก็มีโอกาสได้อ่านเนื้อหาบางตอนของนวนิยาย อย่างไรก็ตาม เมื่อรัฐบาลโซเวียตเริ่มควบคุมความคิดเห็นแสดงออกของประชาชนและกวาดล้างปัญญาชนอีกครั้งหนึ่ง ทางกาโซเวียตจึงใช้ข่าวเกี่ยวกับหนังสือเป็นสาเหตุจับกุมปาสเตอร์แนค ในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ ออลกาที่ถูกจับและทางการบีบบังคับให้เธอยอมรับว่า **Doctor Zhivago** ที่ปาสเตอร์แนคกำลังเขียนเป็นงานประพันธ์ที่มีจุดมุ่งหมายให้ร้ายป้ายสีต่อสหภาพโซเวียตและอุดมการณ์สังคมนิยม แต่การปฏิเสธของออลกาทำให้ข้ออ้าง

ที่จะจับกุมปาสเตอร์แนคล้มเหลว ออลกาถูกคุมขัง ณ ศูนย์บัญชาการตำรวจลับที่ลูเบียนกาเป็นเวลาหลายเดือนก่อนที่จะถูกตัดสินโทษให้ไปทำงานหนักเป็นเวลา ๕ ปีที่ค่ายกักกัน (Collective Labour Camp)^{๑๖} แม้ว่าการจับกุมจะทำให้ปาสเตอร์แนคขวัญเสีย แต่เขาก็ไม่หวาดกลัวต่ออำนาจรัฐและยังคงมุ่งมั่นเขียนงานต่อทั้งดูจะมีกำลังใจมากยิ่งขึ้น เมื่อออลกาในเวลาต่อมาได้รับอิสรภาพใน ค.ศ. ๑๙๕๓ ต้นฉบับ **Doctor Zhivago** ก็เขียนเกือบจะเสร็จสมบูรณ์ในต้นฉบับที่เขามอบให้แก่เธอ ในเวลาต่อมา ปาสเตอร์แนคเขียนคำอุทิศไว้ว่า “สำหรับลาราจากยูรี ด้วยหัวใจ และความทรงจำทั้งหมด”

เนื้อหาของ Zhivago

เวรา อะเล็กซานดรอฟนา (Vera Alexandrovna) นักวิจารณ์วรรณกรรมโซเวียตกล่าวว่า สารหลักของหนังสือ คือ เรื่องราวคำสารภาพของปัญญาชนผู้ไม่มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวปฏิวัติไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติใน ค.ศ. ๑๙๐๕ (Revolution of 1905) หรือการปฏิวัติเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ ความรู้สึกกันบึงในหัวใจและโลกแห่งจิตวิญญาณที่เป็นอิสระของชีวาโกคือเรื่องราวที่เป็นเสมือนตัวแทนของชีวิตปัญญาชนรัสเซีย^{๑๗} ยูรี ชีวาโก ตัวละครเอกเป็นนักคิดกวี และเป็นนายแพทย์ที่มีความสามารถ แม้เขาจะเติบโตและถูกเลี้ยงดูท่ามกลางสภาพแวดล้อม

ในแวดวงของชนชั้นสูง แต่ในฐานะปัจเจกชนชาวโกกก็แปลกแยกจากกลุ่มชนชั้นผู้ดีดังกล่าว เขาศึกษาปรัชญาวรรณคดี และมีความคิดเห็นที่เป็นอิสระต่อเรื่องต่าง ๆ ชาวโกเขียนกวีนิพนธ์ (๒๔ บท เป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของหนังสือ) และตีพิมพ์กับชีวิตและใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและความหมาย (ด้วยการเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและไม่ถูกจำกัดเสรีภาพ)

แม้ชาวโกจะมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับขบวนการปฏิวัติเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ แต่การเข้าร่วมของเขาก็อยู่ในฐานะคนนอก เนื่องจากเขาไม่ต้องการจะผูกพันตนเองกับเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในระยะแรกชาวโกยอมรับการยึดอำนาจของพรรคบอลเชวิค (Bolsheviks)^{๑๙} และชื่นชมกับกระแสการปฏิวัติและการเปลี่ยนแปลงที่ไหลบ่าไปทั่วรัสเซีย แต่เมื่อเขาเริ่มถูกฝ่ายปฏิวัติบีบบังคับให้มีวิถีชีวิตตามแนวทางที่พรรคคอมมิวนิสต์กำหนด ชาวโกจึงต่อต้านและอพยพครอบครัวลี้ภัยจากกรุงมอสโกไปยูราล ระหว่างเส้นทางเขาพบกับภัยพิบัติและความหายนะที่เกิดจากทุกภิกขภัย ความอดอยาก และสงครามกลางเมือง (ค.ศ. ๑๙๑๘-๑๙๒๑) ในยูราล แม้ชาวโกจะมีชีวิตอย่างสงบสุขแต่ก็เพียงช่วงเวลาอันสั้น และที่นั่นเขาพบกับลารา พยาบาลสาวผู้เคยร่วมงานกันในแนวหน้าการพบกันครั้งนี้ได้นำมาซึ่งเรื่องราวของความรักและ

ผูกพันที่ถ่ายทอดได้อย่างดีมีค่าละเอียดละไมและน่าประทับใจที่สุดในวรรณกรรมโซเวียต อย่างไรก็ตามในตอนจบของหนังสือ ชาวโกก็ต้องพลัดพรากจากลารา ครอบครัวของเขาถูกเนรเทศออกนอกประเทศ ชาวโกเดินทางกลับกรุงมอสโกด้วยหัวใจที่แตกสลาย สิ้นหวัง และทำยที่สุดจบชีวิตอย่างเดียวดายด้วยโรคหัวใจที่ท้อถอยของนครเครมลิน

รูปแบบการเขียนที่ผสมผสานและสลับกลับไปมาระหว่างการพรรณนาแบบมหากาพย์กับการใช้ภาษาละอองดงามและอ่อนหวานในรูปกวีนิพนธ์ทำให้ **Doctor Zhivago** มีโครงสร้างเฉพาะตัวที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากรูปแบบของนวนิยายทั่วไป โดยเฉพาะกวีนิพนธ์ ๒๕ บท ที่เป็นส่วนประกอบของหนังสือ กวีนิพนธ์ดังกล่าวไม่เพียงสะท้อนความดีมีค่าต่อชีวิตและความคิดคำนึงของปาสเตอร์แนคในฐานะกวีเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์แห่งการดำรงอยู่ของชีวิตและชัยชนะของชาวโกในขั้นสุดท้าย หนังสือจึงเป็นทั้งบทบันทึกประวัติศาสตร์สังคมที่สะท้อนผ่านชะตาชีวิตของปัจเจกชนและเป็นนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติที่ถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตของปาสเตอร์แนค^{๒๐} สาระหลักของเรื่องอยู่ที่การต่อสู้เพื่อความเป็นอิสระของปัจเจกชน ตัวละครหลักล้วนเป็นปัญญาชนผู้มีชีวิตท่ามกลางความผันผวนเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่าง ค.ศ. ๑๙๐๓-๑๙๓๐ แม้ตัว

ละครหลักจะสังกัดในชนชั้นปัญญาชนและนักวิจารณ์ตะวันตกจำนวนไม่น้อยมีความเห็นว่าหนังสือคือเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างปัญญาชนกับการปฏิวัติและการเสียสละสิ่งทีเรียกว่า “อุดมการณ์รัสเซีย” (Russian Ideology) หรือสูตรสำเร็จของนโยบายพรรคที่ปัญญาชนทั่วไปต่างยอมรับ แต่ตัวละครประกอบอื่น ๆ ก็มาจากชีวิตผู้คนทุกระดับชั้นของสังคม ผู้คนทั้งหมดหลอมรวมเป็นชีวิตเดียวกันได้กระแสนการปฏิวัติและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง แต่ละคนต่างมีบทบาทบนเส้นทางชีวิตที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ ตัวละครทั้งหมดในทัศนะของนักวิจารณ์บางกลุ่มจึงถือว่ามีใช้ภาพตัวแทนแห่งประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพรวมเรื่องราวของมนุษย์ทั่วไปที่มีชีวิตต่อสู้ดิ้นรนภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก การเคลื่อนไหวของชีวิตและเหตุการณ์ความบังเอิญอันไม่คาดฝัน

ชีวิตกับการเมือง

หนังสือเปิดเรื่องด้วยการบรรยายพิธีศพแม่ชาวโกและให้ภาพภูมิหลังของครอบครัวหลายครอบครัวที่ผูกพันกันด้วยสายโลหิต ความเป็นญาติและความสนิทสนมฉันมิตรสหาย ผู้อ่านจะเห็นชีวิตของผู้คน ๓ รุ่น แต่เรื่องราวของคนหนุ่มสาวรุ่นลูกผู้มีชะตาชีวิตพัวพันกับเหตุการณ์ปฏิวัติและความผันผวนทางการเมือง คือแนวคิดหลักของเรื่อง ในระยะแรก

แม้การปราบปรามการชุมนุมประท้วงอย่างสันติของประชาชนในการปฏิวัติรัสเซีย ค.ศ. ๑๙๐๕ จะให้ความหวาดความโหดร้ายป่าเถื่อนของระบบซาร์ แต่ตัวละครหลักทั้งหมดโดยเฉพาะชิวาโกก็เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ภายนอก การเมืองหรือการปฏิวัติที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลต่อชีวิตของพวกเขาอย่างมาก ชิวาโกแม้จะเห็นใจกลุ่มผู้ชุมนุมแต่เขาไม่สนใจปัญหาการเมืองเพราะความสนใจของเขาอยู่ที่ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และความต้องการที่จะเขียนหนังสือ

ชิวาโกเชื่อมั่นว่าความสามารถสร้างสรรค์ทำให้มนุษย์เป็นผู้สร้างคุณค่าและให้ความหมายทุก ๆ อย่างแก่สังคมและโลก และชีวิตคือการผจญภัยอันน่ามหัศจรรย์ในโลกแห่งความปรารถนาของวิญญาณ อารมณ์ สัญชาตญาณและความรู้สึกนึกคิด ตั้งแต่แรกชิวาโกปฏิเสธสถานภาพของมนุษย์ในฐานะสัตว์การเมืองและไม่ยอมรับว่าชีวิตถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม เขาจึงแยกตัวโดดเดี่ยวจากการเมืองเพราะเห็นว่าชีวิตไม่อาจมีอิทธิพลต่อการเมืองได้ **แม็กซ์ เฮย์วาร์ด** (Max Hayward) นักวรรณคดีโซเวียตศึกษากล่าวว่า ทศนะของชิวาโกต่อการเมืองเป็นทศนะเดียวกันกับความรู้สึกของชาวรัสเซียต่อดินฟ้าอากาศที่เรียกว่า **"Obyvate"** กล่าวคือ การวางเฉยไม่ยุ่งเกี่ยว ลักษณะดังกล่าวหากพิจารณาจากแง่มุมการเมือง แม้จะดูเป็นการยอมจำนนแต่ก็มีความยืดหยุ่นอยู่

ในตัว เนื่องจากความคิดและการกระทำขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของปัจเจกชนเป็นสำคัญ ชิวาโกเห็นว่าการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและประวัติศาสตร์เป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของชีวิตและโลกธรรมชาติ และชีวิตนั้นยิ่งใหญ่และสูงส่งเหนือสิ่งอื่นใด แม้รัสเซียจะเปลี่ยนแปลงและทุกชีวิตต้องเผชิญกับการปฏิวัติทั้งในส่วนที่เป็นปฏิวัติของส่วนบุคคลและส่วนรวม แต่ความขัดแย้งระหว่างชีวิตกับการเมืองก็ไม่อาจขัดขวางการแสวงหาสิ่งที่จะสร้างความพึงพอใจให้แก่ชีวิตได้^{๒๐}

ชิวาโกต่อต้าน "ชีวิตสำเร็จรูป" ที่พรรคบอลเชวิคกำหนด และเลือกจะมีชีวิตที่เป็นอิสระนอกเหนือกฎเกณฑ์ของสังคมและการไขว่คว้ายึดถือของการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ แม้เขาจะมีชีวิตอิสระที่เป็นของตนเองในระยะเวลานั้น แต่ท้ายที่สุดการหลอมรวมของชีวิตกับการเมืองบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลงอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ของประวัติศาสตร์ได้ทำให้ชิวาโกต้องจบชีวิตลงด้วยพลังบีบกดของสังคม กระนั้น การคร่ำครวญของลาราต่อศพชิวาโกในตอนท้ายเรื่องก็สะท้อนการกอบกู้เกียรติเพื่อปกป้องในสิ่งที่ชิวาโกเชื่อมั่น และนั่นคือปฏิกริยาตอบโต้ของปาสเตอร์แนคต่อระบบการเมืองที่ดำรงอยู่ซึ่งมีนัยถึงชัยชนะในขั้นสุดท้ายของชิวาโก

ปาสเตอร์แนคถือว่า **Doctor**

Zhivago คืองานชิ้นเอกของเขา เนื่องจากหนังสือสะท้อนชะตาชีวิตในส่วนที่หมองหม่น ยากลำบากและเต็มไปด้วยความหดหู่ท้อแท้อันไม่มีที่สิ้นสุดให้ผู้อ่านได้เห็น แต่ความหวังและความเชื่อมั่นต่อชีวิตของชิวาโกได้ทำให้เขาเป็นไท หลุดพ้นจากพันธนาการและความชั่วร้ายของสังคม ชิวาโกจึงเป็นเสมือนตัวแทนพลังการเคลื่อนไหวของชีวิต ปาสเตอร์แนคโดยทางอ้อมได้ปฏิเสธแนวทางการเมืองหรือหลักการของบอลเชวิคที่จะเปลี่ยนแปลงโลกและการสร้างสังคมใหม่ ตลอดทั้งต่อต้านความคิดของลัทธิมากซ์ (Marxism) ที่ว่า มนุษย์เป็นผลผลิตของสังคมและสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมคือสิ่งกำหนดความนึกคิดของมนุษย์ หนังสือจึงเสนอความคิดที่ว่า ความสำเร็จและความชอบธรรมของการปฏิวัติจะเป็นที่ยอมรับได้ก็ต่อเมื่อการปฏิวัตินั้นสอดคล้องประสานกับชีวิต การพยายามกำหนดรูปแบบทางการเมืองสังคมมาบังคับใช้กับชีวิตคือพื้นฐานแห่งความไม่เข้าใจชีวิตและเป็นความล้มเหลวของการปฏิวัติ

ชิวาโกตระหนักว่าการปฏิวัติไม่เพียงจะสร้างความหวัง และนำมาซึ่งความเป็นระเบียบแห่งสังคมใหม่เท่านั้น แต่ยังนำความหายนะ ความสยดสยองเหี้ยมโหด และการนองเลือดด้วย เขาสังเกตว่าในช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม ชีวิตทางวัฒนธรรมและความ

เป็นอิสระของปัจเจกชนได้ถูกทำลายลง และสิ่งที่ยึดเหนี่ยวให้กำลังในผู้คนก็คือสายสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวและความผูกพันระหว่างผู้ใกล้ชิด ในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอันสืบเนื่องจากการปฏิวัติชนชั้นปัญญาชนที่เคยมีบทบาททางความคิดในสมัยซาร์ได้หมดอิทธิพลลง และจำนวนไม่น้อยได้ประกาศตนเป็นบอลเชวิคเพื่อสนับสนุนการปฏิวัติ เพราะเห็นว่า การขูดรีดจากชนชั้นกรรมกรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการวางรากฐานของสังคมใหม่ และการใช้ความรุนแรงในการปฏิวัติเป็นความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ว่าชีวาโกจะไม่เห็นด้วยกับทัศนะดังกล่าว และต่อต้านการสูญเสียความเป็นอิสระของปัจเจกชนที่ยอมให้ชีวิตถูกหลอมรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการเมือง แต่เขาก็ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แม้เขาจะวิตกกังวลกับอนาคตแห่งระบอบสังคมนิยมที่ยังไม่อาจคาดการณ์ได้ แต่เขาก็พร้อมที่จะเสียสละตนเองเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ความเชื่อมั่นต่ออนาคตและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของชีวาโก จึงไม่ได้เกิดจากศรัทธาความเชื่อมั่นในพลังรวมแห่งมวลชน แต่มาจากความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์และความเชื่อมั่นในความเป็นอิสระและความสามารถสร้างสรรค์ของปัจเจกชน

อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ชีวิตที่ชีวาโกได้รับในช่วงแห่งการก่อตัวของ “สังคมใหม่” ตามอุดมการณ์

ของการปฏิวัติท่ามกลางความพินาศหายเหวในสงครามกลางเมืองรัสเซีย ค.ศ. ๑๙๑๘-๑๙๒๑ มีส่วนทำให้ความเชื่อมั่นต่อการปฏิวัติของชีวาโกเริ่มเปลี่ยนแปลง ความทราฐนโหดร้ายและความโหดโหดของนักปฏิวัติบอลเชวิคที่ต้องการทำลายทุกอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมืองทำให้ชีวาโกเริ่มตั้งคำถามกับสังคมและตนเอง ในช่วงที่เขาล้มเจ็บด้วยไข้รากสาดที่กำลังระบาดไปทั่วกรุงมอสโก เขาฝันถึงการต่อสู้ระหว่างความตายกับความต้องการมีชีวิตรอดและความสำเร็จของเขาในฐานะกวี ภาพความฝันและความขัดแย้งทางความคิดที่บีบคั้นจิตใจมีผลให้ชีวาโกซึ่งอยู่ในสภาวะระหว่างความเป็นกับความตายในท้ายที่สุดตระหนักว่าอะไรคือสิ่งที่เขาต้องการ เขาจึงปฏิเสธที่จะยอมสละชีวิตให้แก่สิ่งที่ยังมองไม่เห็น (ระบอบสังคมนิยม) และต้องการจะมีชีวิตอิสระของตนเอง มีความรักและชื่นชมกับสิ่งที่ให้คุณค่าและความหมายแก่ชีวิต เป็นต้นว่า กวีนิพนธ์ ศิลปะ ธรรมชาติ ครอบครัว และอื่น ๆ ชีวาโกจึงปฏิเสธอุดมการณ์ทั้งฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวาและไม่ต้องการผูกมัดชีวิตของเขากับอุดมการณ์ทางการเมือง เขาตัดสินใจที่จะเลือกเส้นทางชีวิตของตนเอง ด้วยแนวคิดและจุดมุ่งหมายดังกล่าว ชีวาโกจึงมีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของปาสเตอร์แนคซึ่งเชื่อมั่นในพลังอำนาจของชีวิตและความสามารถของปัจเจกชน โดยนัยดังกล่าว แม้

เขาจะต่อต้านระบบการเมือง แต่ชีวาโกก็ไม่ได้ต่อสู้ทำลายมัน ความพ่ายแพ้ของเขาในตอนจบจึงเป็นเรื่องราวอันน่าเศร้าของ “เหยื่อผู้ยอมจำนน” ที่เปรียบเทียบได้กับเรื่องราวการยอมจำนนของเหล่าปัญญาชนรัสเซียต่ออำนาจการเมืองในช่วงสมัยสตาลินระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๔-๑๙๕๓^{๒๒}

หลังจากหายป่วย ชีวาโกและครอบครัวอพยพจากกรุงมอสโกไปยูราล และพักที่วารีกิโน (Varikino) ชนบทเล็ก ๆ ของเมืองยูเรียติน (Yuriatin) การเดินทางครั้งนี้เป็นเสมือนความพยายามที่จะก้าวให้หลุดพ้นไปจากประวัติศาสตร์เพื่อเข้าสู่โลกแห่งชีวิตที่เป็นของตนเอง แต่โดยความเป็นจริงแล้วครอบครัวของชีวาโกกำลังเริ่มต้นการเดินทางอันยาวนาน ดังนั้น เนื้อหาของหนังสือในครั้งเล่มหลังจึงเป็นเรื่องราวการเดินทางและอุปสรรคที่ต้องเผชิญโดยสะท้อนผ่านชีวิตของปัจเจกชน ครอบครัว และกองทัพแดง (Red Army) ท่ามกลางสภาพกลียุคแห่งสงครามกลางเมือง ผู้อ่านจะเห็นชีวิตที่ถูกพลัดพรากแตกแยก และการหวนกลับมาพบกันอีกอย่างไม่คาดฝัน รวมทั้งการพลัดพรากกันอีกครั้งหนึ่ง การเดินทางพักแรมที่วารีกิโนพร้อมกับการจับกุมชีวาโกในระหว่างเหตุการณ์ที่วารีกิโนครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ คือหัวใจสำคัญของเรื่อง เรื่องราวที่เกิดขึ้นให้ภาพชีวิตในช่วงเวลาแห่งสันติภาพและสงคราม รวมทั้งชีวิตที่ตกอยู่ภายใต้กระแสการเคลื่อนไหว

ของประวัติศาสตร์และที่อยู่นอกเหนือ
เส้นทางแห่งประวัติศาสตร์^{๒๓}

ในการพักผ่อนที่วารริกโนครั้งแรก
ชีวาโกใช้ชีวิตพร้อมกับครอบครัวและ
มีชีวิตอิสระที่สงบสุขห่างไกลจากภัย
คุกคามของสงครามกลางเมือง เขา
ตัดฟัน หวานไกล เพาะปลูก ซ่อมแซม
บ้าน และค้นคว้าเขียนบันทึกเกี่ยวกับ
ชีววิทยา ตลอดจนอ่านวรรณกรรม
ท่ามกลางสภาพแวดล้อมอันรื่นรมย์
และงดงามของธรรมชาติ ซึ่งเต็มไปด้วย
ความรักและความอบอุ่นของ
ครอบครัวที่มีเสรีภาพอย่างเต็มเปี่ยม
ชีวาโกมีใตเเน่เป็นคู่ชีวิตในอุดมคติ
หนังสือสะท้อนภาพชีวิตอันสมบูรณ์
เท่าที่ชีวิตจะพึงมีได้ แต่ในการพักผ่อน
ที่วารริกโนครั้งที่ ๒ หลังจากชีวาโก
ถูกจับและต้องทำหน้าที่แพทย์ใน
กองทัพบกแดงระยะหนึ่ง ชีวิตในกองทัพบ
แดงสะท้อนภาพชีวาโกที่ต้องการหนี
จากสมรภูมิการเปลี่ยนแปลงทาง
ประวัติศาสตร์และที่สำคัญที่สุดได้

ให้รายละเอียดอันแจ่มชัดของพลัง
แห่งความหายนะที่กำลังคืบคลาน
เข้าสู่หลักชัยและความพินาศที่จะ
เกิดขึ้น ในการพักผ่อนที่วารริกโนครั้ง
นี้จะไม่มีบรรยากาศแห่งความสุข
เหมือนในช่วงแรก ผู้อ่านเห็นสุนัขป่า
และได้ยินเสียงเห่าหอนของมันยาม
ค่ำคืนอันหนาวเย็น เสปียงอาหาร
และพื้นมีจำกัด ภัยคุกคามของ
สงครามและกลิ่นอายความตายมีอยู่
รอบตัว แต่ความแข็งแกร่งมั่นคงของ
ลาร่าทำให้ทั้งสองสามารถผจญกับ
ความหายนะที่คืบคลานเข้ามาโดย
ปราศจากความหวาดกลัว ชีวาโกเริ่ม
เขียนกวีนิพนธ์และตีความกับความ
รู้สึกผูกพันที่มีต่อชีวิตและโลกทั้ง ๆ
ที่ชีวิตของเขากำลังถูกคุกคามอย่าง
เห็นได้ชัด เมื่อตระหนักว่าโลกของ
เขาและลาร่ากำลังถูกทำลาย ชีวาโก
ทำอุบายให้ลาร่าหลบหนี ส่วนเขา
เดินทางกลับไปกรุงมอสโกและมี
ชีวิตยากเข็ญจนกระทั่งสิ้นชีวิตลงใน

ที่สุด เหตุการณ์ที่วารริกโนทั้ง ๒ ครั้ง
จึงเป็นเสมือนเส้นแบ่งที่สะท้อนจุด
สูงสุดและจุดแตกดับของชีวิต

แม้ชีวาโกจะยอมรับว่าประสบ-
การณ์ชีวิตทุกด้านคือส่วนหนึ่งของ
ความหมายแห่งการดำรงอยู่ แต่
กระนั้นการสังหารชีวิตและความ
ทารุณโหดเหี้ยมของการปฏิวัติก็นา
สะพรึงกลัวจนทำลายความหมาย
ของชีวิตและค่าความเป็นมนุษย์ลง
ชีวาโกเริ่มหมดศรัทธาเชื่อมั่นในการ
ปฏิบัติและต่อต้านความรุนแรงของ
การปฏิวัติมากขึ้น ชีวาโกไม่แน่ใจว่า
“ความสำเร็จสร้างความชอบธรรม
ให้แก่วิธีการ” (the end justified the
means) เนื่องจากเขาเห็นว่านักปฏิวัติ
ผู้กล่าวว่าจะสร้างชีวิตให้เป็นไปตาม
หลักการของการปฏิวัติเป็นสิ่งที่ไร้
สาระ ชีวาโกกล่าวเสียดสีบอลเชวิค
ว่า

“...การสร้างชีวิต ใครที่พูดแบบนั้นดูราวมีประสบการณ์อย่างมากกับชีวิต
แต่แท้จริงแล้วพวกเขาไม่เคยรู้อะไรเกี่ยวกับชีวิตแม้เพียงอย่างเดียว ไม่รู้แม้
กระทั่งลมปราณและการเต้นของหัวใจ... พวกเขาเห็นชีวิตเป็นเพียงก้อนเนื้อ
ก้อนหนึ่งที่รอการปั้นแต่งสัมผัสจากพวกเขา แต่ชีวิตมิใช่วัตถุสิ่งของที่ใคร ๆ
จะจับยึดใส่แม่พิมพ์ได้... ชีวิตมีหลักแห่งการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ของตนเอง
มันมีการเริ่มต้นและการสร้างสรรค์ใหม่ ๆ รวมถึงการแปรเปลี่ยนและแปรสภาพ
อย่างสม่ำเสมอในตัวของมัน ชีวิตกว้างใหญ่ไพศาล ไร้ขอบเขตเกินกว่าที่ทฤษฎี
ของใครจะมากำหนดบังคับมันไว้ได้...”^{๒๔}

ชีวาโกปฏิเสธที่จะมีชีวิตตาม
กรอบความคิดที่พรรคคอมมิวนิสต์
กำหนด เนื่องจากชีวิตที่ถูกสร้างและ

ดัดแปลงคือการทำลายอธิปไตยแห่ง
ชีวิต ทั้งเป็นชีวิตที่ “...วิญญานแห่ง
ปัจเจกชนถูกล่วงละเมิด... ต้องพูด

ในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความรู้สึก
เกลือกกลั้วกับสิ่งที่เกลียดชัง และ
ชื่นชมกับสิ่งที่นำมาแต่ความทุกข์

ทน...” เขาเลือกการดำรงอยู่ภายใต้การเคลื่อนไหวของชีวิตและการเลือกดังกล่าวสะท้อนว่าวิธีการ (หรือแนวทางที่จะไปสู่เป้าหมาย) ได้ทำลายความสำเร็จ (ของการปฏิวัติ) อย่างสิ้นเชิง ปาสเตอร์แนคได้เอาชนะความเป็นวิทยาศาสตร์แห่งลัทธิมากซ์-เลนิน ที่มีลักษณะคับแคบทั้งห่างไกลจากความเป็นจริงของชีวิต เขายังปฏิเสธหลักวัตถุนิยมวิภาษและวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ด้วยการเปรียบเทียบประวัติศาสตร์และการพัฒนาการทางสังคมกับอาณาจักรแห่งพืชพรรณในโลกธรรมชาติซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกัน

ความหมายในการต่อสู้ของชีวาโก

โดยทั่วไปวรรณกรรมโซเวียตหลังการปฏิวัติเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ มีเนื้อหาว่าด้วยชัยชนะของการปฏิวัติเดือนตุลาคมและสงครามกลางเมือง การขึ้นำทางการเมืองอันปราดเปรื่องของเลนินผู้นำบอลเชวิคและการต่อสู้เสียสละของเหล่านักปฏิวัติเพื่อให้ได้มาซึ่งสังคมแห่งความเสมอภาคที่ปราศจากชนชั้นตามอุดมการณ์ลัทธิมากซ์ เหล่านักปฏิวัตินี้ดังกล่าวจึงเป็นแบบฉบับของการมีชีวิตอยู่เพื่ออุดมการณ์ปฏิวัติซึ่งปลุกเร้าและผลักดันพลเมืองโซเวียตให้เชื่อมั่นในการนำแห่งพรรค แต่ปาสเตอร์แนคปฏิเสธชีวิตดังกล่าว เขาเห็นว่าผู้นำพรรคบอลเชวิค นักปฏิวัติหรือสมาชิกพรรคล้วนแต่เป็นพวกบ้าคลั่งในอุดม-

การณ์และเป็นผู้ใช้มายาภาพแห่งสังขรรณและความชอบธรรมเพื่อดำเนินการให้บรรลุถึงเป้าหมายด้วยวิธีการอันเหี้ยมโหด ความปรารถนาของพวกเขาจึงจะนำมาซึ่งความหายนะและการนองเลือด เหล่านักปฏิวัตินี้ดังกล่าวดังเป็นผู้ทำลายความหมายอันแท้จริงของการปฏิวัติ ดังนั้นหนังสือจึงไม่ได้ให้ภาพความรู้สึกของชาวโซเวียตในการต่อสู้ปฏิวัติเพื่อสงครามที่เป็นธรรม (a just war) แต่จะเน้นเรื่องราวความทารุณโหดร้ายและความสยดสยองน่าสะพรึงกลัวของสงครามและสิ่งที่การปฏิวัตินำมา โดยชี้ให้เห็นว่าชัยชนะขั้นสุดท้ายของการปฏิวัติคือสายธารเลือดของประชาชนที่กำลังไหลเอื่อยลงสู่ทะเล นอกจากนี้ ปาสเตอร์แนคยังกล่าวที่จะประมาณความล้มเหลวของโครงการนารวม (collectivization) และนโยบายายรุนแรงในการปราบปรามกวาดล้างปัญญาชน

“ลารา” คู่ชีวิตของชีวาโกซึ่งเฝ้ามองการเปลี่ยนแปลงของรัสเซียพร้อมกับเขาที่อยู่เรียดินก็มีความเห็นและความรู้สึกคล้ายคลึงกันกับชีวาโก การปฏิวัติไม่เพียงจะนำมาซึ่งความหายนะเท่านั้น แต่ยังทำลายรากฐานของครอบครัวและคุณธรรมของประชาชนด้วย ผู้คนส่วนใหญ่ต่างมีชีวิตท่ามกลางความหวาดระแวงพรั่นพรึงทั้งสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง และคนจำนวนมากก็ยอมปล่อยให้ชีวิตเลื่อนไหลไปกับการขึ้นำของพรรคคอมมิวนิสต์ กระนั้น

การปฏิวัติที่เกิดขึ้นและการต่อสู้ทำลายผู้กดขี่กลับมีส่วนทำให้ชีวิตต้องขัดแย้งกับประวัติศาสตร์และชีวิตได้ถูกผลักให้ตกลงไปในหุบเหวลึกแห่งความหายนะ ลาราตระหนักว่าประสบการณ์อันแท้จริงในชีวิตมีความหมายยิ่งใหญ่กว่าอุดมการณ์ปฏิวัติหรือระบบการเมือง ความรู้สึกนึกคิดของเธอซึ่งคล้ายคลึงกับชีวาโกจึงนำมาซึ่งความรักอันยิ่งใหญ่ คนทั้งสองต่างผูกพันกลายเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันทั้งในยามทุกข์และสุข ชีวาโกกล่าวว่า “...เธอกับฉันเป็นเสมือนอดัมกับอีฟ มนุษย์คู่แรกผู้ไม่มีอะไรห่อหุ้มร่างเมื่อโลกเริ่มต้น...และขณะนี้ในเวลาที่โลกกำลังแตกสลายเราทั้งสองก็เปลือยเปล่าและบ้านแตกสาแหรกขาดเช่นเดียวกัน...”^{๒๕}

ลาราไม่เพียงเป็นคู่ชีวิตที่ชีวาโกมอบหัวใจและวิญญาณให้เท่านั้น แต่เธอยังเป็นสัญลักษณ์แห่งวิญญาณความเป็นอิสระ ชีวิต และการสร้างสรรค์อีกด้วย ปาสเตอร์แนคสร้างให้เธอเป็นตัวแทนแห่งชีวิตและประเทศรัสเซีย แม้ถูกเหยียบย่ำ บดขยี้ แต่ก็ยังคงความสง่างามและมีศักดิ์ศรีในบทบาทที่เปรียบเทียบกับ แมรีแม็กดาลีน (Mary Magdalene) โสภณีผู้ล้างเท้าพระเยซูคริสต์ด้วยน้ำตาและเช็ดให้แห้งด้วยเส้นผมของเธอ การคร่ำครวญของลาราต่อศพชีวาโกตอนจบของหนังสือคือสัญลักษณ์แห่งการเริ่มต้นครั้งใหม่ของประวัติศาสตร์โซเวียตและการเกิดใหม่ของชีวิต เธอรำให้พร่าเพอว่า

“...ในที่สุดเราได้พบกันอีกครั้งหนึ่ง ยูรีที่รัก และมันช่างโหดร้ายเพียงไรที่พระเจ้าทรงชักนำให้เราพบกันเช่นนี้ คุณตระหนักถึงเคราะห์กรรมเช่นนี้หรือไม่ ดิฉันไม่อาจทรมันได้ โอ ...พระเจ้าช่วยเถิด ดิฉันไม่อาจหยุดร้องให้ได้ คิดดูซิคะ การพบกันและการปรากฏจะเป็นวิธีการและสิ่งที่สร้างขึ้นสำหรับเรา การจากไปของคุณครั้งนี้ มันหมายถึงการสิ้นสุดทุกสิ่งทุกอย่างสำหรับดิฉัน การจากกันครั้งนี้ใหญ่หลวงนัก และเราจะไม่ได้พบกันอีกเลย ปริศนาความลึกลับแห่งชีวิตและความตาย ความมีเสน่ห์ของอัจฉริยภาพ ความหอมหวานงดงามของความรัก ใช้แล้วละสิ่งเหล่านี้ทั้งหมด เราต่างเข้าใจกันดี แต่เรื่องอันกระจัดกระจายย่อยของชีวิตเช่น การดัดแปลงสร้างโลกใหม่ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่เราสนใจ...”^{๒๖}

คำคร่ำครวญดังกล่าวคือการศึกษาความเข้าใจชีวิตซึ่งมีนัยถึงการปลดปล่อยความปวดร้าวทุกข์ทรมานของชีวาโก ผู้อ่านจึงตระหนักว่าความตายและความพ่ายแพ้ในการต่อสู้เพื่อชีวิตที่เป็นไทของชีวาโกคือ “ความชอบธรรม” แต่ชัยชนะของระบบการเมืองที่มีต่อเขาก็คือ “ความผิดพลาด” ปาสเตอร์แนคได้แนะนำเป็นนัยว่ารูปแบบชีวิตใหม่อาจถือกำเนิดขึ้นจากความตายของรัสเซียเก่าและนั่นคือความหวังและการเริ่มต้นใหม่ของรัสเซีย^{๒๗} ชีวาโกจึงให้บทเรียนความผิดพลาดที่จะต้องไม่เกิดขึ้นอีก การต่อสู้เพื่อชีวิตและความเจ็บปวดของเขาได้สร้างความผูกพันอันลึกซึ้งกับผู้อ่าน และนั่นคือเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ **Doctor Zhivago** เป็นวรรณกรรมอมตะที่สร้างความประทับใจให้กับนักอ่านทั่วโลกทุกกาลสมัย นอกจากนี้ เมื่อฮอลลีวูดได้ดัดแปลงนวนิยายมาสร้างเป็นภาพยนตร์ใน ค.ศ. ๑๙๖๕ **Doctor Zhivago** ก็กลายเป็นงาน

คลาสสิกของโซเวียตที่ผู้คนทั่วโลกต่างจดจำและชื่นชอบ ต่อมาใน ค.ศ. ๒๐๐๑ มีการนำ **Doctor Zhivago** มาสร้างเป็นภาพยนตร์ใหม่อีกครั้งโดยเพิ่มเติมรายละเอียดของเรื่องราวชีวิตทั้งของชีวาโกและลาราและเหตุการณ์ทางการเมืองและสังคมที่เกี่ยวข้องกับคนทั้งสอง แต่ภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นใหม่นี้ก็ไม่อาจสร้างความตื่นตาตื่นใจเท่ากับภาพยนตร์เรื่องแรก

ปาเวล อันติปอฟ (Pavel Antipov) หรือ **สเตอร์ลนีกอฟ (Strenikov)** เป็นตัวละครสำคัญอีกคนหนึ่งของเรื่องที่มีวิถีชีวิตและทัศนคติแตกต่างจากชีวาโก ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์และแนวทางปฏิบัติของคนทั้ง ๒ คนคือสาระสำคัญอีกประการหนึ่งของหนังสือ ปาสเตอร์แนคไม่ลังเลที่จะสะท้อนให้เห็นชัดเจนว่าเขาสนับสนุนฝ่ายใด สเตอร์ลนีกอฟเป็นตัวแทนแห่งอุดมการณ์อันสูงส่งแต่เสื่อมสลาย เขาเป็นนักปฏิวัติผู้กระตือรือร้น เอาการเอางานและมีหลักการชีวิตอันมั่นคงของตนเอง

เขาและชีวาโกต่างรักผู้หญิงคนเดียวกัน แต่สเตอร์ลนีกอฟพยายามเอาชนะโลกและลาราด้วยความเชื่อมั่นต่อการปฏิวัติและพยายามบีบบังคับชีวิตให้เป็นไปตามกรอบความคิดแห่งอุดมการณ์ปฏิวัติ ส่วนชีวาโกกลับเยาะหยันอุดมการณ์ปฏิวัติและยอมจำนนต่อชีวิตที่เสียสละตนเองให้แก่ผู้อื่นด้วยความรัก ในการพบกันครั้งแรก สเตอร์ลนีกอฟเหยียดหยามชีวาโก ผู้ปฏิเสธที่จะเสียสละตนให้แก่การปฏิวัติ โดยเดินทางหนีมายูราลเพื่อแสวงหาความอิสระและสงบสุขให้แก่ชีวิต แต่ในการพบกันครั้งที่ ๒ ณ “วารีกิโน” อันถือเป็นตอนสำคัญตอนหนึ่งของหนังสือ สเตอร์ลนีกอฟกำลังถูกตามล่าในฐานะเป็นผู้ทรยศต่อรัฐโซเวียต เขาเริ่มเข้าใจความหมายอันแท้จริงของชีวิตและตระหนักถึงความ เป็นจริงของการปฏิวัติและภาพหลอนของอุดมการณ์ที่เชื่อมั่น เขาจึงยอมรับทัศนะของชีวาโกที่มีต่อชีวิต แต่เขาก็อ่อนแอเกินกว่าที่จะกล้าเผชิญหน้าท้าทายชีวิต สเตอร์ลนีกอฟซึ่ง

สูญเสียศรัทธาต่อการปฏิวัติจึงเลือก
ทางออกของชีวิตด้วยการยิงตัวตาย
วิกเตอร์ แฟรงก์ (Victor Frank)
และออลกา อีวินสกายา คู่ชีวิตของ
ปาสเตอร์แนคกล่าวว่า ปาสเตอร์แนค
จำลองบุคลิกของสเตรลนีคอฟจาก

ชีวิตของ วลาดีมีร์ มายาคอฟสกี
(Vladimir Mayakovsky) กวีเอกแห่ง
โซเวียต คนทั้งสองต่างมีชีวิตอัน
ลำเค็ญและเชื่อมั่นในการปฏิวัติอย่าง
เต็มกำลังปฏิเสทที่จะยอมรับความ
เป็นจริงแห่งชีวิต แต่ทั้งคู่ในท้ายที่สุด

ก็ถูกทำลายด้วยอุดมการณ์ที่ตนเอง
เชื่อมั่น^{๒๘} ในตอนจบของเรื่อง ผู้อ่าน
ทราบภายหลังจากชีวโกสิ้นชีวิต ลารา
พยายามจะรวบรวมข้อเขียนและ
เอกสารของชีวโก แต่เธอทำไม่สำเร็จ
มีบันทึกของผู้ใกล้ชิดเขียนไว้ว่า

“วันหนึ่ง ลารา พีโตรอฟนา ได้หายหน้าไปและไม่ปรากฏตัวอีกเลย เธอคง
ต้องถูกจับที่ถนนอย่างแน่นนอน และในเวลานั้นเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเสมอจน
เป็นเรื่องปรกติธรรมดา เธอสาบสูญอย่างไร้ร่องรอยและอาจสิ้นชีวิตที่ไหนสักแห่ง
เรื่องราวและชื่อของเธอได้ถูกลบเลือนเช่นเดียวกับจำนวนบัญชีบุคคลนิรนามของ
ทางการซึ่งภายหลังจากถูกปนเปื้อนสืบสนกับเอกสารอื่น ๆ หรือกับบัญชีรายชื่อของ
ผู้หญิงในค่ายกักกัน...”^{๒๙}

ชีวโกและลาราตัวเอกของเรื่อง
ได้จับบทบาทชีวิตลง แต่เรื่องราวหรือ
การกระทำของคนทั้งสองหาได้จบลง
เพียงแค่นี้ไม่ อาณาจักรแห่งความชั่ว
ร้าย (สังคมนิยม) ยังคงดำรงอยู่ และ

ระบอบสังคมนิยมที่มีมนุษยธรรม
ยังคงเป็นความหวังและคำสัญญาที่ยัง
ไม่ปรากฏให้เห็น ผู้อ่านจึงถูกท้าทาย
ให้ขบคิด ตีความ และแสวงหาทาง
ออกด้วยตนเองต่อไป

บทส่งท้าย

ในการให้สัมภาษณ์กับออลกา
คาร์ลิสเลอ (Olga Carlisle) นัก
เขียนชาวฝรั่งเศสสัญชาติรัสเซีย
ผู้เดินทางมาถึงกรุงมอสโกใน ค.ศ.
๑๙๖๐ ปาสเตอร์แนค กล่าวว่า

“...เมื่อข้าพเจ้าเขียน *Doctor Zhivago* นั้น ข้าพเจ้ามีความรู้สึกเสมือนเป็น
หนี้เพื่อนร่วมยุคอย่างท่วมท้น และตั้งใจจะพยายามชดใช้หนี้นั้น ตลอดเวลาที่
พากเพียรเขียนนวนิยายเรื่องนี้ ความรู้สึกดังกล่าวได้ครอบงำความคิด หลังจาก
ที่มัวแต่ถกวิพากษ์หรือแปลวรรณกรรมเป็นเวลานาน ข้าพเจ้าคิดว่ามันเป็นพันธะ
หน้าที่ที่จะต้องบอกเล่าเกี่ยวกับยุคสมัยซึ่งแม้จะล่วงเลยมาแล้วแต่ก็ยังไม่ห่างไกล
ไว้เป็นหลักฐาน เวลาของการมีชีวิตอยู่ที่มีไม่มากนักทำให้ข้าพเจ้าต้องการบันทึก
เหตุการณ์ของอดีต ยกย่องเชิดชูส่วนที่ดีงามของรัสเซียในเวลาขณะนั้นให้ปรากฏ
ใน *Doctor Zhivago* วันเวลาเหล่านั้น ช่วงสมัยปู่ย่าตายายที่จะไม่มีวันหวนคืนมาอีก
แต่ข้าพเจ้าก็พอจะคาดการณได้ว่าคุณค่าเหล่านี้จะฟื้นคืนอีกในอนาคต ข้าพเจ้า
พยายามแจจแจงและพรรณนาไว้ในนวนิยายเรื่องนี้ ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่า *Doctor
Zhivago* จะประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ในฐานะนวนิยายหรือไม่ แต่แม้จะมีข้อ
บกพร่องเพียงใด งานเขียนชิ้นนี้ก็มิคุณค่าสูงยิ่งกว่ากวีนิพนธ์ที่ข้าพเจ้าแต่งไว้ใน
ระยะแรก ๆ และงดงามสมบูรณ์มากกว่างานประพันธ์ชิ้นใด ๆ ที่ข้าพเจ้าเคย
เขียนมาในวัยหนุ่ม”^{๓๐}

ปาสเตอร์แนคได้ใช้ **Doctor Zhivago** เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดระหว่างเขากับเพื่อนร่วมชาติ โดยเฉพาะต่อกลุ่มปัญญาชนและประชาชนผู้ยอมจำนนเป็นเหยื่อของระบบ แต่ยังคงไว้ซึ่งการตัดสินใจและความเป็นอิสระของตนเอง เรื่องราวของชีวาโกไม่เพียงจะให้แรงบันดาลใจและสร้างความหวังให้แก่ประชาชนโซเวียตในการยืนหยัดต่อสู้เพื่อชีวิต แต่ยังเป็นการเตือนความทรงจำผู้คนรุ่นหลังมิให้หลงลืมต่อสภาพด้านลบของการปฏิวัตินับจากความอำมหิตเหี้ยมโหด ความโกลาหลปั่นป่วน ความบ้าคลั่งไร้สติและอื่น ๆ แม้ชีวาโกจะให้ภาพอันหม่นหมองของการปฏิวัติแต่ในตอนท้ายของเรื่อง หนังสือก็ได้ให้บรรยากาศแห่งความหวังของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้น และนั่นคือการคาดหวังต่ออนาคตที่ว่า รัฐสังคมนิยมโซเวียตยังคงอาจพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายได้สำเร็จ ซึ่งหมายถึงสังคมแห่งความมีเสรีภาพและภราดรภาพที่แท้จริง **Doctor Zhivago** จึงยังคงเป็นงานประพันธ์อมตะที่ยืนยาวกว่าชีวิตของตัวละครเอกและผู้ประพันธ์ และกลายเป็นเสมือนประจักษ์พยานแห่งอดีตที่กำลังเฝ้าหวังและรอคอยวันคืนอันสดใสแห่งอนาคต อย่างไรก็ตาม การล่มสลายของสหภาพโซเวียตใน ค.ศ. ๑๙๙๑ ก็ทำให้แนวความคิดและการต่อสู้ของชีวาโกมีชัยชนะในท้ายที่สุด เพราะสหภาพโซเวียตได้ก้าวสู่การเปลี่ยนแปลง

ครั้งใหญ่บนเส้นทางแห่งเสรีภาพและประชาธิปไตย นอกจากนี้ บ้านพักของชีวาโกที่เปเรเดลคิโน (Peredelkino) ทางตะวันตกเฉียงใต้ของกรุงมอสโกก็ได้รับการจัดให้เป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่เขา

ส่วน ออลกา อีวินสกายา หรือ “ลารา” ในชีวิตจริง ภายหลังจากที่ปาสเตอร์แนคเสียชีวิตในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ อีก ๒ เดือนต่อมาเธอกับไอรา (Ira) บุตรสาว ฤกษ์รัฐบาลโซเวียตจับกุมด้วยข้อกล่าวหาเป็นจารชนและนักแสวงโชคผู้ชักจูงให้ปาสเตอร์แนคเขียนงานเรื่อง **Doctor Zhivago** และส่งไปเผยแพร่ต่างประเทศโดยมีผลประโยชน์มหาศาลจากหนังสือที่ต่อต้านโซเวียต อีวินสกายาถูกตัดสินโทษให้ใช้แรงงานในค่ายกักกันที่ไซบีเรียเป็นเวลา ๘ ปี และ ๓ ปี สำหรับไอรา แม้ชีวิตดูจะโหดร้ายไร้ความปรานีต่อออลกา แต่เธอก็หาหวาดหวั่นหรือท้อแท้ไม่ ความรัก ความผูกพัน และสายใยอันล้ำลึกระหว่างเธอกับปาสเตอร์แนคตลอดจนถ้อยคำของเขาคือเธออดจดจำได้เสมอที่ว่า “ไม่ว่าจะอยู่ในสภาวะการณ์ใด เราจะต้องไม่ท้อแท้ต่อความทุกข์ยากและความเลวร้าย มันเป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องเฝ้าหวังและลงมือปฏิบัติ (บางสิ่งบางอย่าง)” ดังนั้น ท่ามกลางความอ้างว้างแสนเหงาของชีวิตที่ยังคงดำรงอยู่ ออลกาได้ร้อยเรียงความรู้สึกนึกคิดและความทรงจำทั้งหมดเขียนเป็นหนังสือ **A Captive of Time : My Years with**

Pasternak เกี่ยวกับชีวิตเธอกับปาสเตอร์แนค ในฉบับร่างที่เขียนเสร็จสมบูรณ์เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๗๒ (พิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษครั้งแรกใน ค.ศ. ๑๙๗๘) เธอจบบันทึกลงด้วยข้อความที่ว่า “... จากประสบการณ์ชีวิตอันขลาดเขลาและเลวร้ายทั้งหมด และจากความว่างเปล่าไร้ค่าของการดำรงอยู่ที่อ้างว้างโดดเดี่ยวของฉัน ดิฉันขอยื่นมือให้กับคุณ (ปาสเตอร์แนค) และกล่าวว่า

“...now, as life begins to fade
And I stand by my dear one's graves
I know I may knock at heaven's gate,
For wasn't I loved by you ?”.

เชิงอรรถ

- ๑ บอริส ปาสเตอร์แนค เป็นกวีและเป็นนักเขียนเรื่องนามชาวยุโรป เขาเกิดในครอบครัวปัญญาชนเชื้อสายยิวที่มีฐานะเลโอนิด ปาสเตอร์แนค บิดาเป็นศาสตราจารย์ด้านศิลปะ และมารดาเป็นนักเปียโนที่มีฝีมือ ปาสเตอร์แนคตั้งใจจะเป็นวาทยากรและเข้าเรียนดนตรีที่กรุงมอสโก แต่ต่อมาเปลี่ยนใจและลาออกไปศึกษาด้านปรัชญาที่มหาวิทยาลัยมาร์บูร์ก (Marburg) อย่างไรก็ตาม ต่อมาเขาหันมายึดอาชีพนักแปลและเป็นกวี ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ เขาสอนหนังสือและทำงานที่โรงงานเคมีในยูราล ซึ่งประสบการณ์ชีวิตดังกล่าวในเวลาต่อมากลายเป็นเนื้อหาข้อมูลที่เขานำมาใช้เขียนใน **Doctor Zhivago** ในฤดูร้อน ค.ศ. ๑๙๑๗ เขาพักอาศัยในท้องทุ่งสเตปป์ใกล้เมืองซาราตอฟและคบหลุมรักสาวชาวยิว ซึ่งเขานำเรื่องราวของความรักมาร้อยเรียงเป็นหนังสือเรื่อง **My Sister Life** (๑๙๒๑) เมื่อเกิดการปฏิวัติรัสเซียในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ ปาสเตอร์แนคไม่ได้เดินทางออกนอกประเทศเช่นปัญญาชนคน

อื่น ๆ เพราะเขาคาดหวังว่าการปฏิบัติจะนำความเปลี่ยนแปลงมาให้แก่ชีวิตและสังคม ปาสเตอร์แนคเลี้ยงชีพด้วยการแปลหนังสืองานเขียนเล่มสำคัญของเขาในช่วงกลางทศวรรษ ๑๙๒๐ ถึงต้นทศวรรษ ๑๙๓๐ คือรวมเล่มกวีนิพนธ์ **Rupture** และหนังสืออัตชีวประวัติเรื่อง **The Childhood of Luvers** และ **Safe Conduct** ในปลายทศวรรษที่ ๑๙๓๐ ปาสเตอร์แนคเริ่มคิดหวังกับนโยบายพรรคคอมมิวนิสต์ เขาเลิกเขียนกวีนิพนธ์และเลี้ยงชีพด้วยการแปลผลงานของเชกเปียร์ เกอเท และนักเขียนตะวันตกคนอื่น ๆ ต่อมาเขาและครอบครัวอพยพไปตั้งรกรากที่เปเรเคลตีโนทางตะวันตกเฉียงใต้ของมอสโก และที่นั่นเขาเริ่มเขียนนวนิยายชิ้นสำคัญเรื่อง **Doctor Zhivago** หนังสือพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกที่อิตาลีใน ค.ศ. ๑๙๕๗ และใน ค.ศ. ๑๙๕๘ ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณคดี **Doctor Zhivago** ได้รับการถ่ายทอดเป็นภาษาไทยโดย อาษาขจรจิตต์เมต นักแปลอาวุโสที่มีฝีมือในชื่อนายแพทย์ชีวโก และได้รับการจัดพิมพ์เผยแพร่รวม ๔ ครั้ง บอริส ปาสเตอร์แนค เสียชีวิตเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ ขณะอายุ ๗๐ ปี

- ๒ สหภาพนักเขียนโซเวียต จัดตั้งขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๓๒ มีอำนาจควบคุมและพิจารณาสิ่งพิมพ์ทุกประเภทรวมทั้งการตัดสินใจโทษนักเขียน สำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงมอสโกและมีข่ายงานในทุกสาธารณรัฐโซเวียต สิ่งพิมพ์สำคัญของสหภาพนักเขียนโซเวียตคือ หนังสือรายวัน **Literary Gazette** และนิตยสารรายเดือน **Novy Mir** และ **Oktyabr** ดู John and Carol Garrad, **Inside the Soviet Writers Union** (N.Y. : Free Press, 1990)
- ๓ Mallac, G. de, **Boris Pasternak** (Paris: Editions Universitaires, 1963), 120.
- ๔ Deming, Brown, **Soviet Russian Literature since Stalin** (Cambridge : Cambridge University Press, 1978), 145.
- ๕ ออลกา อีวินสกายา (ค.ศ. ๑๙๒๑-๑๙๕๐) เป็นบุตรสาวครูโรงเรียนมัธยม เธอสำเร็จการศึกษาด้านภาษาและวรรณคดีจากมหาวิทยาลัยมอสโก เธอแต่งงาน ๒ ครั้ง และมีบุตรสาวกับบุตรชายที่เกิดจากสามี

คนแรกและคนที่ ๒ ระหว่างทำงานในกองบรรณาธิการนิตยสารรายเดือน **Novy Mir** ช่วง ค.ศ. ๑๙๔๖ เธอพบรักกับปาสเตอร์แนค ต่อมาเธอลาออกและทำงานแปลหนังสือร่วมกับปาสเตอร์แนค ใน ค.ศ. ๑๙๔๘ ออลกาถูกจับด้วยข้อหาเป็นปฏิปักษ์ต่อโซเวียต และทางการตัดสินใจโทษให้ใช้แรงงานในค่ายกักกันเป็นเวลา ๕ ปี หลังจากถูกคุมขัง ๔ ปี เธอได้รับการอภัยโทษใน ค.ศ. ๑๙๕๓ แต่ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ หลังจากมรณกรรมของปาสเตอร์แนค ๒ เดือน เธอถูกจับอีกครั้ง และครั้งนี้ถูกตัดสินโทษเป็นเวลา ๘ ปี หน่วยตำรวจลับเคจีบีได้ยึดเอกสารและจดหมายรวมทั้งบันทึกต่าง ๆ ของปาสเตอร์แนคที่เธอมีอยู่และนำไปเก็บไว้ที่ห้องจดหมายเหตุโซเวียต ขบวนการจับกุมที่ไปถึงโลกตะวันตกได้นำไปสู่การรณรงค์เรียกร้องให้ปล่อยตัวเธอและแม่ การเรียกร้องจะประสบความสำเร็จแต่ ออลกาได้รับอิสรภาพก่อนกำหนดใน ค.ศ. ๑๙๖๐ หลังได้รับอิสรภาพ ออลกาดำรงชีวิตอย่างสันโดษในกรุงมอสโกและเลี้ยงชีพด้วยการแปลกวีนิพนธ์หรือเขียนบทกวี ใน ค.ศ. ๑๙๖๒ เธอเขียนความทรงจำเกี่ยวกับปาสเตอร์แนค ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๖-๑๙๖๐ และเรื่องราวชีวิตของเธอถูกปลุก ๆ ภายหลังจากที่ปาสเตอร์แนคเสียชีวิต งานเขียนชิ้นนี้ได้รับการถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษครั้งแรกใน ค.ศ. ๑๙๗๘ ในชื่อเรื่อง **A Captive of Time : My Years With Pasternak** (Fontana 1979) ในทศวรรษ ๑๙๕๐ ซึ่งเป็นช่วงสมัยประธานาธิบดีบอริส เอลต์ซิน ออลกา ร้องเรียนรัฐบาลโซเวียตให้คืนเอกสารต่าง ๆ ที่ได้เคยยึดไว้แก่เธอ แต่ล้มเหลว ออลกา อีวินสกายา เสียชีวิตเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ค.ศ. ๑๙๕๐ ขณะอายุ ๘๓ ปี

- ๖ Deming, Brown, **Soviet Russian Literature since Stalin** (Cambridge : Cambridge University Press, 1978), 151.
- ๗ อนันต์ชัย เลาะห์พันธุ์, สัตยชัย สุวังบุตร, **รัสเซียสมัยซาร์และสังคมนิยม** (กรุงเทพฯ : สักดิโสการพิมพ์, ๒๕๔๘), ๔๓๐.
- ๘ หลักการสังคมนิยมแนวสังคมนิยมคือการสร้างบรรทัดฐานทางความคิดในการสร้างสรรค์งานศิลปะวรรณกรรมโซเวียต

สาระสำคัญคือ งานศิลปะและวรรณกรรมต้องรับใช้และตอบสนองนโยบายพรรคและขึ้นต่อภารกิจการปฏิบัติตามที่พรรคกำหนด ต้องมีความเป็นเอกภาพระหว่างเนื้อหาการเมืองที่ปฏิบัติกับรูปแบบทางศิลปะที่สมบูรณ์ ต้องสะท้อนแนวนโยบายพรรคและปลุกระดมจัดตั้งทางความคิดรวมทั้งให้การศึกษาแก่ประชาชนตามอุดมการณ์สังคมนิยม ต้องสะท้อนความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์และชี้ให้เห็นพัฒนาการที่ก้าวหน้าของชีวิตและสังคมตามทิศทางแห่งการปฏิวัติคู สัตยชัย สุวังบุตร, **ปัญญาหลังมานเหล็ก : ประวัติศาสตร์วรรณกรรมโซเวียต ค.ศ. ๑๙๑๗-๑๙๕๑** เลนิน ถึงกอร์บาเชฟ (กรุงเทพฯ : นาค, ๒๕๔๐).

- ๘ อนันต์ชัย เลาะห์พันธุ์, สัตยชัย สุวังบุตร, **รัสเซียสมัยซาร์และสังคมนิยม**, ๓๘๖.
- ๑๐ อันนา เอ อักมาโตวา (ค.ศ. ๑๙๘๕-๑๙๖๖) เป็น ๑ ใน ๔ คนของกวีหญิงที่เด่นที่สุดของรัสเซีย [๓ คนที่เหลือคือ อีเซีย (Isyetaeva), กิปปลุส (Gippius) และ ปีฟโลวา (Pavlova)] ก่อนการปฏิวัติ ค.ศ. ๑๙๑๗ ผลงานของเธอเป็นที่แพร่หลายและนิยมอ่านกันมากในกลุ่มปัญญาชน แต่นับจากสตาลินก้าวสู่อำนาจในปลายทศวรรษ ๑๙๒๐ อักมาโตวาเขียนงานออกมาน้อยชิ้น ในช่วงทศวรรษ ๑๙๔๐ เธอถูกขับออกจากการเป็นสมาชิกสหภาพนักเขียนโซเวียตและต้องโทษคุมขัง ในสมัยประธานาธิบดีนีกิตา ครุชเชฟ เธอได้รับการกู้เกียรติกลับคืน งานเด่นของเธอหลังการปฏิวัติคือกวีนิพนธ์ขนาดยาวเรื่อง **Requiem** (ค.ศ. ๑๙๓๕-๑๙๕๘) และ **Poem without a Hero** (ค.ศ. ๑๙๔๐-๑๙๔๒) ส่วนมีฮาอิล โซเชนโก (ค.ศ. ๑๙๕๕-๑๙๕๘) เป็นนักเขียนเรื่องสั้นมีชื่อ งานประพันธ์เรื่องเด่นของเขาคือนวนิยายจิตวิเคราะห์อัตชีวประวัติเรื่อง **Before Sunrise** (๑๙๔๓) และเรื่อง **The Adventure of An Ape** (๑๙๔๖) เขาถูกจับและถูกปลดจากการเป็นสมาชิกสหภาพนักเขียนโซเวียตพร้อมกับอักมาโตวา เมื่อได้รับอิสรภาพ เขาเลี้ยงชีพด้วยการเป็นนักแปล
- ๑๑ อะเล็กซานเดอร์ กลาคอฟ (ค.ศ. ๑๙๑๒-๑๙๖๖) เป็นนักเขียนบทละครและเพื่อนร่วมสมัยของปาสเตอร์แนค งานประพันธ์

- ของเขาเรื่อง **Meeting with Pasternak** (๑๕๗๓) ให้เรื่องราวอันน่าสนใจเกี่ยวกับความทรงจำที่มีต่อปาสเตอร์แนคในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒
- ๑๒ ออลกา เฟรเดินเบิร์ก เป็นนักวิชาการที่เด่นที่สุดคนหนึ่งในมหาวิทยาลัยเซนต์ปีเตอร์เบิร์ก และเป็นผู้ก่อตั้ง Leningrad Institute of Philosophy, Language, Literature and Philosophy เธอเป็นญาติห่าง ๆ ที่ปาสเตอร์แนคสนิทสนมด้วย ช่วงที่ปาสเตอร์แนคพักอยู่ในกรุงมอสโก เขาเขียนจดหมายคิดต่อกับเธอเสมอ และจดหมายของคนทั้งสองที่ต่อมารวบรวมพิมพ์เป็นเล่มได้ให้เรื่องราวที่ชัดเจนของชีวิตปาสเตอร์แนคในขณะที่เริ่มเขียน **Doctor Zhivago** รวมทั้งความคิดเห็นของออลกาที่มีต่อปาสเตอร์แนคและสังคมรัสเซียในช่วงสมัยสตาลินและช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒
- ๑๓ Elliot Mossman, ed. **The Correspondence of Boris Pasternak and Olga Freidenberg 1910-1945** (New York : Basic Book, 1958), 97.
- ๑๔ Ibid, 112.
- ๑๕ Shane, A.M., **The Life and Works of Boris Pasternak** (New York : Praeger, 1965), 170.
- ๑๖ Gleb Struve, **Russian Literature under Stalin** (London: Routledge, 1972), 98.
- ๑๗ ดู Ann Applebaum, **Gulag A History** (London: Penguin Books, 2004).
- ๑๘ Gleb Struve, **Russian Literature under Stalin**, 145.
- ๑๙ พรรคบอลเชวิคเป็นพรรคปฏิวัติลัทธิมากซ์ซึ่งเคยสังกัดในพรรคแรงงานสังคมนิยมประชาธิปไตยรัสเซีย (Russian Social Democratic Workers' Party-RSDLP) และเป็นแกนนำของขบวนการปฏิวัติรัสเซียระหว่าง ค.ศ. ๑๙๑๒-๑๙๑๘ ใน ค.ศ. ๑๙๑๒ บอลเชวิคประกาศตนเป็นพรรคการเมืองของชนชั้นกรรมาชีพและต่อมาเป็นผู้นำยึดอำนาจทางการเมืองในรัสเซียได้ในการปฏิวัติเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๗
- ๒๐ Wolfgang Kasack, **Russian Literature since 1917** (New York: Columbia University Press, 1988), 297.
- ๒๑ Ibid.,
- ๒๒ Freeze, George, ed. **Russia A History** (New York : Oxford University Press, 1997), 245.
- ๒๓ Flecher, L. **Doctor Zhivago A Critical Companion** (New York : Free Press, 1972).
- ๒๔ สัญชัย สุวังบุตร, **รวมบทความวรรณกรรมและประวัติศาสตร์โซเวียต** (นครปฐม : คณะอักษรศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๑), ๑๒๖.
- ๒๕ เรื่องเดียวกัน, ๑๒๗.
- ๒๖ เรื่องเดียวกัน, ๑๒๘.
- ๒๗ James H. Billington, **The Icon and the Axe An Interpretative History of Russian Culture** (New York : Vintage, 1970), 560.
- ๒๘ Malia Martin, **The Soviet Tragedy A History of Socialism in Russia 1917-1991** (New York : Free Press, 1994), 146.
- ๒๙ สัญชัย สุวังบุตร, **รวมบทความวรรณกรรมและประวัติศาสตร์โซเวียต**, ๑๓๐.
- ๓๐ Rosalind Marsh, **History and Literature in Contemporary Russia** (London : Macmillan, 1995), 246.

Abstract **Doctor Zhivago: Conflict between Life and Politic**
Sanchai Suwangbutra

Associate Fellow of the Academy of Moral and Political Sciences, The Royal Institute, Thailand

Doctor Zhivago is a novel in verse which covers the period of Russian history from 1903 to 1929, and also a novel about the Russian intelligentsia, by whom the author himself is, in search of truth with a creative and artistic bent. It is an anti-soviet novel and, therefore, was interpreted as against the spirit of the Russian revolution and banned in the USSR. *Doctor Zhivago* was first published in Italy in 1957; then translated into all major languages, making Boris Pasternak the best known contemporary Russian writer. In 1958 he was awarded the Noble Prize for Literature. This set off such a hue and cry among the literary functionaries in the USSR. Pasternak was forced to refuse to accept the honor and prize and expelled from the All-Union of Soviet Writers. *Doctor Zhivago* was used as a partial mouthpiece for the authors' own philosophical and artistic beliefs. *Zhivago*, the hero in the novel, presented the author's view as a man who believed in submitting to life and opposed to Bolshevik ideology. The revolution, therefore, would be justified and fulfill its promise as long as it remained in harmony with the overriding claims of life. After 30 years, in 1987 *Doctor Zhivago* was finally published in the USSR and became a best-seller overnight, The American Critic Association Stated that *Doctor Zhivago* was one of the world's 1001 most-must read books for everybody before going to the grave.

Key words: Boris Pasternak, Russian Revolution, anti-soviet novel, Noble Prize of Literature